2. Triggs T. *Fanzines: The DIY Revolution.* San Francisco : Chronicle Books, 2010. 192 p.

3. Lupton E. *Thinking with Type: A Critical Guide for Designers, Writers, Editors, & Students.* New York : Princeton Architectural Press, 2010. 224 p.

4. Ontario Creates. Gen Z: The Culture of Content Consumption. 2019. URL: https://www.ontariocreates.ca/uploads/Business_Intelligence/en/GENZ_The_Culture_of_Content_Consumption.pdf (accessed: 15.03.2026).

СЕКЦІЯ
ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ: СИНЕРГІЯ СЕРВІСУ, МАРКЕТИНГУ ТА УПРАВЛІННЯ

УДК 338.48-056.24:159.944.4:355.293
ORCID 0000-0003-0066-9284

«МАНДРОТЕРАПІЯ» ЯК ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ АДАПТИВНОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ ЗСУ

Бучко Ж. І., доктор географічних наук, доцент;
доцент кафедри географії та менеджменту туризму
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Ключові слова: адаптивний туризм; психофізична реабілітація; ландшафтотерапія; соціокультурна інтеграція; арт-терапія; професійна реінтеграція.

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України зумовила безпрецедентні виклики для системи охорони здоров’я та соціальної політики. Стрімке зростання кількості ветеранів та ветеранок, які отримали фізичні поранення та психологічні травми (зокрема ПТСР), вимагає розробки та впровадження інноваційних підходів до реабілітації. Традиційна вузькомедична модель відновлення на сучасному етапі доводить свою обмеженість, що актуалізує перехід до цілісної біопсихосоціальної системи. У цьому контексті адаптивний туризм постає як комплексний інструмент, що поєднує рекреацію, психологічну підтримку та соціальну реінтеграцію.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практичний аналіз структури проєкту «Мандротерапія» як інноваційної моделі адаптивного туризму, спрямованої на комплексну реабілітацію ветеранів ЗСУ та членів їхніх родин.

Об’єктом дослідження є регіональний проєкт «Мандротерапія», ініційований Чернівецькою обласною військовою адміністрацією та реалізований з липня 2024 року [3]. Дослідження базується на аналізі кейсу Чернівецької області, що використовує свій природно-рекреаційний та культурний потенціал для створення багатовекторної програми відновлення.

Проєкт «Мандротерапія» базується на синергії трьох ключових напрямків, що охоплюють основні сфери життєдіяльності ветерана після повернення з зони бойових дій: психофізична реабілітація та ландшафтотерапія; соціокультурна інтеграція та арт-терапія; професійна реінтеграція.

Психофізична реабілітація та ландшафтотерапія як сегмент проєкту використовує терапевтичний вплив природного середовища Буковинських Карпат. Локації для адаптивних походів у межах проєкту «Мандротерапія» обрані з урахуванням унікального природно-рекреаційного потенціалу Чернівецької області та специфічних потреб ветеранів у фізичному й психологічному відновленні. Ландшафтотерапія в межах проєкту не обмежується лише пасивним перебуванням на природі, а включає активні форми адаптивного туризму:

- адаптивні походи: організація маршрутів (зокрема у Вижницькому районі, урочище «Лужки» [2]), що адаптовані до фізичних можливостей учасників, включаючи осіб з протезами;
- «тихе полювання»: медитативна практика збирання грибів та ягід, що забезпечує дозоване фізичне навантаження та когнітивне розвантаження;
- психосоціальний компонент: використання неформального спілкування біля «ватри» за принципом «рівний – рівному», що сприяє подоланню соціальної ізоляції та зниженню рівня тривожності.

Соціокультурна інтеграція та арт-терапія як напрямок «Мандротерапія: Культура» спрямований на відновлення емоційного інтелекту та соціальних зв’язків ветерана. Важливою складовою є залучення до заходів членів родин, що дозволяє нівелювати деформації внутрішньосімейних стосунків, спричинених війною. Ключовими формами реалізації є:

- арт-терапевтичні практики: майстер-класи з традиційних ремесел (гончарство, різьбярство), що сприяють концентрації уваги та дрібній моториці;
- подієвий туризм: інтеграція ветеранів у культурний простір через участь у фестивалях («Буковинські зустрічі», «Маланка») та спеціалізованому фестивалі «Мандротерапія фест: Мандруй. Відчувай. Живи» [4].

Загалом, соціокультурна арт-терапія є одним із трьох базових компонентів успішності моделі «Мандротерапія», оскільки вона дозволяє

працювати з психоемоційним напруженням через занурення у культурний простір та творчу діяльність.

Професійна реінтеграція («Мандротерапія: Ветеран – Майбутнє») - це найбільш інноваційний компонент моделі, який перетворює рекреаційний захід на майданчик для економічного відновлення. У тісній співпраці з Чернівецьким обласним центром зайнятості проєкт пропонує:

- інформаційні хаби: консультування щодо урядових програм та отримання ваучерів на навчання за 155 професіями;
- грантову підтримку: роз'яснення механізмів отримання грантів (до 1 мільйона гривень) на започаткування або розвиток власного бізнесу, що дозволяє ветерану сформувати чітку «дорожню карту» професійного майбутнього безпосередньо в процесі реабілітації.

Станом на сьогодні проєкт «Мандротерапія» охопив понад 1000 учасників, демонструючи високу ефективність у подоланні соціальної дезадаптації. Модель є унікальною через свій «безшовний» формат, де медико-психологічна допомога органічно поєднується з інструментами ринку праці.

Комплексний підхід проєкту забезпечує потрійний ефект: психологічний (подолання ПТСР та ізоляції); фізичний (відновлення рухової активності); соціально-економічний (повернення до активного економічного життя) [1].

Майбутнє проєкту «Мандротерапія» вбачається у його трансформації з регіональної ініціативи на стратегічний інструмент державної ветеранської політики. Основні вектори розвитку проєкту включають: масштабування та імплементацію в інших регіонах (проєкт продемонстрував високий потенціал для впровадження по всій Україні); створення «безшовного» формату реабілітації (у майбутньому проєкт прагне ще тісніше інтегрувати медико-психологічні послуги з інструментами ринку праці та соціальної політики); акцент на економічній самостійності (важливим напрямком залишається надання ветеранам конкретної «дорожньої карти» для повернення до активного економічного життя); розвиток адаптивного туризму як галузі (проєкт сприяє популяризації «туристичних магнітів» України, водночас розвиваючи інфраструктуру адаптивного туризму, що робить подорожі доступними для людей з інвалідністю внаслідок війни); зміцнення соціальної стійкості («Мандротерапія» й надалі працюватиме на формування стійкої спільноти підтримки, де реабілітація відбувається не лише через фахову допомогу, а й через взаємодію з побратимами та родиною). Отже, проєкт має стати фундаментом для успішної реінтеграції захисників у цивільне життя на загальнодержавному рівні.

Список використаних джерел

1. Бучко Ж., Хмелевський М. «Мандротерапія» як комплексна модель адаптивного туризму в системі реабілітації ветеранів (на прикладі

проєкту в Чернівецькій області) // Культурна спадщина та природно-ресурсний потенціал у розвитку туризму та громад: наукові засади, практики, колаборація: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 21 листопада 2025 р.) – К., ТОВ «Геопринт», 2025. – С. 62-64.

2. Захисники відновлюють сили у горах. – URL: https://bukoda.gov.ua/news/zakhysnyky-vidnovliuiut-syly-u-horakh

3. «Мандротерапія» для захисників, які проходять реабілітацію на Буковині. – URL: https://bukoda.gov.ua/news/mandroterapiia-dlia-zakhysnykiv-iaki-prokhodiat-reabilitatsiiu-na-bukovyni

4. Чернівецька ОВА запрошує на фестиваль мандротерапії. – URL: https://bukoda.gov.ua/news/chernivetska-ova-zaproshuie-na-festyval-mandroterapii

УДК 338.48:502.131.1
https://orcid.org/0009-0009-7082-8747
https://orcid.org/0000-0003-2570-0444

ЕКОТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Зубов В. О., доктор філософських наук, професор, директор Інституту здоров'я, спорту і туризму ім. Т. Самоленко, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Белькова С. В., кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Класичний приватний університет

Ключові слова: екотуризм, сталий розвиток, зелена економіка, регіональний розвиток, екологічна свідомість.

Екотуризм у сучасних умовах є одним із ключових напрямів трансформації туристичної галузі в контексті реалізації концепції сталого розвитку. Його значення зростає в умовах глобальних екологічних викликів, урбанізації та необхідності раціонального використання природних ресурсів. Екотуризм поєднує економічну ефективність, соціальну відповідальність та екологічну безпеку, що дає можливість розглядати його як важливий інструмент регіонального розвитку.

Сутність екотуризму полягає у відповідальному відвідуванні природних територій із мінімальним антропогенним впливом, збереженням біорізноманіття та забезпеченням добробуту місцевого населення. На відміну від масового туризму, він орієнтований на довгострокове збереження природних і культурних ресурсів та формування екологічної свідомості суспільства [1].